

nu practicăm, *ci* profesiune artistică

ăpușerii s-au întâlnit recent la Iași, în consfătuire pe țară, propunându-și să dezbată probleme ale genului, spectacolele prezentate de teatrele din Iași, Bacău, Botoșani, Brăila, Galați avînd menirea să ofere puncte de pornire și de sprijin pentru discuții.

În concursuri, festivaluri naționale și interregionale se confruntă frecvent creații teatrale, modalități de exprimare artistică, se întîlnesc sensibilități și inteligențe diferite, îmbogățind prin cunoaștere reciprocă gîndirea artistică și influențînd dezvoltarea artei la noi în țară. Nu e vorba numai de stimulul oferit de caracterul de competiție, ci de o bogată informare, de întreținerea curiozității, a interesului pentru gîndirea contemporană în teatru, de stîrnirea imaginației pentru a trezi idei noi. Și aceasta este cu atît mai necesar teatrului de păpuși — istoricește tînăr. Dezvoltarea sa rapidă și oarecum empirică impune, după aproape 15 ani de activitate, o aplecare atentă și serioasă asupra multiplelor probleme de ordin ideologic, estetic și organizatoric.

Orientarea cu claritate a activității spre un scop educativ este vădită în toate cele șase spectacole prezentate. Piese originale *Băiatul din banca a doua* de Al. Popovici, *Cum au intrat Fluierul și Cobza la școala de muzică* de Valentin Silvestru, *Fetele din măr* de Viorica Filipoiu, ca și traduceri și dramatizări din alte literaturi: *Alfabet împărat*, *Aventurile lui Karic și ale Variei*, *Cu 100 km pe oră spre iad*, sînt instructive, îmbogățesc cunoștințele copiilor, îi ajută să înțeleagă fenomene sociale, să îndrăgească trăsături morale caracteristice societății socialiste.

Este îmbucurător și faptul că realizatorii acestor spectacole au manifestat intenția — mai mult sau mai puțin realizată — de a adera la modalități de expresie specifice genului, de a se emancipa de sub influența teatrului dramatic, spectacolul de păpuși fiind considerat pînă nu de mult ca o imitare în miniatură a acestuia. Se mai întîmplă, de asemenea, ca păpușa și mediul ei de

joc să încerce a „reproduce“ nemijlocit natura, lipsind astfel spectacolul de virtuțile transfigurării artistice, spirituale a realității, fapt ce a îngreuiat determinarea artei păpușărești ca artă autentică. Spectacolele vizionate la Iași au demonstrat, în bună măsură, eforturi substanțiale, mai cu seamă din partea scenografilor, de a dovedi receptivitate față de ceea ce e nou, de a prelua sau trece prin propria lor gândire artistică experiențele altora. Măiestria minutorilor a cunoscut și ea, de-a lungul reprezentațiilor, momente proprii de virtuozitate. Bogăția de imagini, ritmul viu, soluțiile scenografice nu lipsite de ingeniozitate (în realizările teatrelor din Botoșani și Bacău) ne întăresc convingerea că sintem în fața unor colective experimentate, care practică de un număr important de ani, cu devotament, teatrul de păpuși.

Și, totuși, cu excepția câtorva texte valoroase, am rămas cu sentimentul mîmării doar a creației artistice autentice. Și acest sentiment se răsfrînge deopotrivă asupra spectacolelor, ca și, după cum e și firesc, asupra dramaturgiei lor : subiecte primitive, intrigă puerilă, simplism al imaginilor, caracter educativ înțeles la limita instructivului, „actualitatea“ vieții insectelor, a luptei împotriva dăunătorilor pomilor, a respectării de către motocicliști a regulilor de circulație, toate acestea meschinizează și scad valoarea sensului de artă contemporană, o lipsesc de amploarea gândirii contemporane. Spectacolul poate fi un moment deosebit dacă atrage publicul într-o sferă mai înaltă de gândire, dacă îi dezvăluie înțelesuri, adevăruri profunde ale vieții, dacă îi dă spectatorului satisfacția „activității“ sale intelectuale, a îmbogățirii spirituale, a accesului la probleme pe care, „furat“ de activitatea cotidiană, nu și le pune singur. Aceasta, cred, e valabil pentru orice specie dramatică — tragedie, comedie — precum și pentru orice vîrstă. Doar procedeele, modalitățile dramatice trebuie alese cu grijă, în raport cu capacitatea de înțelegere a copilului, în funcție de cunoștințele și experiența lui de viață.

Așa cum a apărut în unele spectacole vizionate la Iași, teatrul de păpuși riscă să degenereze spre un abuz de tehnicitate, să devină plictisitor, anost. Păpușa era lipsită de poezie, de farmecul sincerității. Trucuri și exhibiții erau date drept situații dramatice laconice, expresive, vii.

Păpușarii aspiră către dezbaterea unor reale probleme ale contemporaneității — condiție a propriei lor îmbogățiri spirituale. Să nu uităm însă a recunoaște că dezvoltarea personalității creatorului de spectacole este mult influențată de valoarea operei dramatice.

Cred că nu mai putem, că nu avem dreptul să ne declarăm satisfăcuți numai cu existența numerică a teatrelor de păpuși și a artiștilor păpușari, invocînd mărturia celor peste un milion de spectatori pe an.

Da ! Toate acestea sînt adevărate. Politica culturală a partidului, grija și îndrumarea sa atentă au determinat nașterea unei noi arte, cu succese în țară și peste hotare. Dar tocmai aceasta ne obligă să privim lucrurile cu răspundere, să judecăm cu exigență calitatea muncii noastre. Și conferința de la Iași, spectacolele văzute, discuțiile purtate au avut meritul de a releva aspecte importante ale etapei actuale. Comune tuturor reprezentațiilor, ele solicită atenția, ba chiar îngrijorarea noastră

Văduvite de concepție regizorală, componentele spectacolelor de la Iași nu au reușit să se înmănuncheze unitar, să creeze imagini scenice armonioase. Reprezentațiile au putut fi urmărite nu fără efort. Ele s-au prezentat, de cele mai multe ori, ca o înșiruire de acțiuni întîmplătoare, incoerente, lipsite de posibilitatea de a transmite, cu claritate, ideile piesei. A fost greu să deduci ce gînd a determinat pe regizorul I. Viforeanu de la Galați să încredințeze păpușilor și actorilor, într-o îmbinare lipsită de logică scenică, soarta interpretării personaje-

lor, ce intenție artistică a degenerat spre acele viziuni de coșmar (cum au fost numite de mulți participanți la conferință) care alcătuiau lumea insectelor în reprezentarea regizorului Remus Nastu. Este inutil, ba chiar dăunător, a încerca să faci copiilor cunoștință cu natura, fără a le solicita interesul pentru poezia ei. Păpușile nu au izbutit să devină — cu puține excepții — personaje expresive, individualizate. Excepție fac, în sensul clarității, al acurateței, în ritmul de desfășurare a acțiunii, spectacolele *Alfabet împărat*, prezentat la Iași, în regia lui N. Brehnescu și *Cum au intrat Fluierul și Cobza la școala de muzică*, în regia și scenografia pictorului Dobrescu, la Botoșani. Păcat însă că și aici s-a făcut simțită înclinația pentru comicul ieftin. După ce criterii a fost integrată muzica — în cele mai multe cazuri, de o valoare și un gust îndoielnice — în spectacol? Era ea destinată a întregi și a crea imagini artistice?

Popularul, în unele spectacole, este înțeles în sensul vulgarului, care-și pune pecetea și pe modul de frazare a textului, pe înclinația spre efecte revuistice, desuete, respinse de mult de practica noastră teatrală. Nu avem dreptul să uităm că aceste păcate sfîrșesc prin a perverti gustul copilului, a-i deforma dragostea pentru frumos.

Un alt simptom ce merită a fi sesizat este preluarea mecanică, fără discernămint, a unor modalități de expresie inițial valoroase, care au îmbogățit arta păpușărească contemporană, și care au decăzut în imitații hibride. Ține de diletanțism a confunda înnoirea artistică cu copierea stîngace și sărăcită de aportul personalității creatorului. De altminteri, e naiv a discuta despre înnoire artistică în afara gîndirii artistice. Și în scenografie, deși în mai mică măsură decît în regie, se face simțit mimetismul în crearea imaginilor plastice.

Folosirea arbitrară a luminii, a materialelor, șovăiala în îndrumarea actorului trădează lacune în cunoașterea meșteșugului de teatru.

Am insistat asupra muncii regizorului în teatrul de păpuși, pentru că el nu pune în scenă, ci creează un spectacol. Și cultura sa teatrală trebuie să-i dea posibilitatea s-o facă.

În spectacolele teatrelor din Botoșani, Iași, Brăila am identificat mulți mînuitori talentați, îndemînatici. În creația actorului-mînuitor trebuie să rețină mai mult atenția grija față de expresivitatea mișcării, îmbunătățirea mijloacelor de interpretare vocală. Vorbirea nu poate fi lipsită de înțelesul replicii, rezumată la stabilirea unui timbru vocal ca factor de caracterizare a personajului.

Se pune cu acuitate problema profesionalizării teatrului de păpuși. Adeziunea la această artă, care s-a afirmat cu valorile ei distincte în cultura noastră teatrală, nu mai poate fi o problemă lăsată la voia întîmplării, la posibilități locale limitate. Trebuie depășită calea alfabetizării prin instructaje sumare. În climatul de înaltă exigență ce animă viața noastră teatrală, nu poate fi aplicată teatrelor de păpuși o altă măsură.

Oare nu s-ar putea vorbi și de necesitatea profesionalizării criticilor de teatru de păpuși? În ultimii 2—3 ani, critici competenți au inclus în preocupările lor și teatrul de păpuși. Lor le datorăm primele încercări de teoretizare și semnalarea — animată de căldură și înțelegere — a căutărilor și ezitărilor noastre.

A te dedica problemelor estetice ale genului poate fi pasionant. Formarea unei culturi proprii genului ar transforma criticul, din comentator al spectacolului, într-un factor creator ce ar sugera noi drumuri, ajutînd artiștilor păpușari să se cunoască, să-și definească personalitatea.

Margareta Niculescu